

นอกจิต

พระอาจารย์สงบ มนัสฺสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหารธรรม วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๘

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “หัวข้อในการพิจารณาเมื่อจิตสงบดีแล้ว”

หลวงพ่อบ : นี่เขาเข้าใจนะ เขาเข้าใจว่าจิตสงบดีแล้วจะพิจารณาไป

ถาม : หลวงพ่อบครับ ผมขอความกรุณาไขข้อข้องใจในการปฏิบัติธรรมครับ คือเมื่อผมทำความสงบกายและใจได้พอประมาณ ผมใช้การดูลมครับ รู้เนื้อ รู้ตัว รู้ลม ผมมีปีติเล็กๆ มีความสุขความพอใจในการปฏิบัตินี้ แล้วผมก็เริ่มพิจารณา ตั้งประเด็นเรื่องคำสอนของพระศาสดามาทบทวน ถามเอง ตอบเอง คิดเอาว่ามีคนถามเรื่องธรรมะ เราจะทำอย่างไร ผมก็จะนึกคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำอย่างนี้ไปเรื่อยๆ แต่พยายามรู้เนื้อรู้ตัว รู้ลมเป็นระยะๆ

ต่อมาผมฟังหลวงพ่อบเทศน์เรื่องการพิจารณา ผม ชน เล็บ ฟัน หน้าง ผมก็ลองนึกตั้งประเด็นขึ้น แต่แล้วมันก็ไม่ซึ่งใจเลยครับ หรือผมเริ่มไม่เป็น ผมฟังหลวงตามหาบัวสอนว่าพิจารณาอสุภะอสุภังช้าๆ จนให้มันถึงใจ ผมก็อยากจะทำบ้าง จึงเรียนมาขอความเมตตาจากหลวงพ่อบด้วยครับ

ตอบ : นี่พูดถึงว่าเวลาเขาตั้งคำถามนะ ว่าเขาเวลาจิตสงบดีแล้วเขาจะพิจารณาอย่างไร คำว่า “จิตสงบดีแล้ว” เราคิดว่าจิตเราสงบไป ถ้าจิตเรายังไม่สงบพอเห็นไหม จิตเราไม่สงบพอ เวลาเราพิจารณาไป คำถามมันตอบในตัวเองหมด เวลาคำถามมันตอบตัวเอง ในภาคปฏิบัติ ในภาคปฏิบัติ เวลาหลวงตาท่านบอกเลย เวลาผู้เทศน์มีความรู้ขนาดไหน เวลาเทศน์นี่เปิดหัวอกเลย บอกเวลาเทศน์นะ ความรู้ฉันมีเท่านี้ ก็ฉันมีเท่านี้ ฉันพูดได้เท่านี้ แต่คนที่เขามีปัญญามากกว่า เขาฟังแล้วเขาจะรู้เลยว่าคนพูดมีภูมิปัญญาอย่างน้อยแค่ไหน

นี่ก็เหมือนกัน ในทางที่ว่าเราปฏิบัติ เราว่าจิตเราสงบดีแล้ว ถ้าจิตเราสงบดีแล้ว มันเป็นความเข้าใจของเราไง มันเป็นความเข้าใจของเรา แต่ข้อเท็จจริงมันไม่เป็นอย่างไร ใจ ถ้าข้อเท็จจริงนะ เวลาจิตสงบแล้ว เวลาย้อนไปพิจารณา เวลาจิตสงบแล้ว ถ้าภาษา เรานะ คนมีบุญนะ มันยกขึ้นสู่วิปัสสนาได้เลย แล้วมันจะวิปัสสนาไป คีล สมาธิ ปัญญา ไปเลย

แต่ส่วนใหญ่แล้ว อำนาจวาสนาบาปมีคนไม่เท่ากัน เวลาจิตสงบดีแล้วนะ เวลาจิตสงบ สงบก็คิดว่านี่คือนิพพาน พอสงบแล้วมันคิดว่าสิ้นสุดในการปฏิบัติแล้ว ถ้ามันสงบนะ ที่นี้มันสงบมากสงบน้อยมันก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งนะ มันอยู่ที่วาสนาของคนไง คุณสิ คนเรานะ คนนี้บอกว่าฉันมีแสนหนึ่ง ฉันก็รวยแล้ว บางคนบอกมีล้านหนึ่งถึงจะรวย บางคนว่าสิบล้านมันยังไม่รวยเลย บางคนร้อยล้านมันก็ยังไม่รวย บางคนเป็นหมื่นล้านแสน ล้านมันก็ยังไม่รวย แล้วตรงไหนมันรวยละ

นี่ก็เหมือนกัน ตรงไหนมันสงบละ ใจคนว่าแสนหนึ่งบอกมันสงบแล้ว พอมันสบายใจบอกว่านี่ฉันก็สงบแล้ว เพราะเขาทุกข์มามาก พอจิตสงบมันก็สงบแล้ว แต่ใจคนที่เขาบอกเขาจะมีล้านหนึ่งเขาบอกแค่นี้ไม่ใช่ ล้านหนึ่งมันยังไม่สงบเลย ใจคนมีสิบล้านมันก็ยังไม่สงบเลย ใจคนมีพันล้านนะ นี่ไง มันอยู่ที่วาสนาของคนไง ที่นี้ใจเรื่องคำว่า “สงบ” มันแคไหนใจ

ฉะนั้น เวลาสงบ ในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอกว่า สัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิ สมาธิที่ถูกต้องดีงาม มีจกสมาธิ สมาธิที่ไขว่เขว สมาธิที่หลงผิด สมาธิที่มันเป็นความเห็นผิด เห็นใหม่ แม้แต่เป็นสมาธิยังมีจกกับสัมมา คนบอกว่างๆ ว่างๆ มีจกทั้งนั้นนะ ใจว่างๆ ว่างๆ นั้นนะ ว่างๆ ว่างๆ

ถ้าว่างๆ นะ มันเหมือนกับพ่อแม่ พ่อแม่ทุกคนอยากให้ลูกเป็นคนดีหมด ถ้าลูกของเราอยู่ในโอวาท ลูกจะเป็นเด็กดีหมดเลย ลูกจะมีหน้าที่การงานทำดีหมดเลย ลูกจะคบเพื่อนที่ดีหมดเลย ลูกจะดูแลมรดกตกทอดของพ่อแม่ได้ดีหมดเลย แต่เวลาสอนลูกไป ลูกบางคนก็ดี ลูกบางคนมันก็บอกว่า โอ้ย! พ่อแม่ไม่เห็นแก่ตัว จะใช้เรามากจนเกินไป

นี่ไง ใจนี่ก็เหมือนกัน ว่าสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิ เวลาจิตมันสงบเข้ามาแล้วมันมีความสุขของมัน ถ้ามีความสุขของมัน คนที่มีอำนาจวาสนาขึ้นมาเขายกขึ้นสู่วิปัสสนา

ได้เลย เห็นไหม ศีล สมาธิ ปัญญา เวลาปัญญามันเกิดนะ มันเกิดภาวนามยปัญญา คำว่า “เกิดภาวนามยปัญญา”

ก็อย่างที่ว่านี่ไง ที่บอกว่า “เวลาผมฟังเทศน์หลวงพ่อดีแล้วผมไม่ซาบซึ้งใจเลย ผมปฏิบัติตามหลวงพ่อดีแล้วผมไม่ซาบซึ้งใจเลย เวลาผมฟังธรรมหลวงตา อสุภะอสุภัง ผมก็ไม่ซาบซึ้งใจเลย”

ไม่ซาบซึ้งใจเพราะมันก็ไม่มีสมาธิไง ถ้ามีสมาธิมันก็ซาบซึ้งใจ ถ้ามันไม่ซาบซึ้ง มันไม่เข้าถึงเนื้อของใจไง ถ้าคำว่า “เนื้อของใจ” มันก็มีแล้ว

นี่ว่า ธรรมภายนอก ธรรมภายใน แล้วอะไรเป็นภายนอก ภายใน

ไอ้คนที่ไม่รู้นะ มันบอกว่า ภายนอกมันก็อยู่นอกกาย ถ้าภายในก็อยู่ในกาย แล้วไอ้ความคิดมันอยู่ข้างในหมด ไม่มีอยู่ข้างนอกหรอก เพราะมีชีวิต มันถึงคิดได้ คนไม่มีชีวิต คิดได้อย่างไร คนตายคิดไม่ได้ คนเป็นเท่านั้นคิดได้ แล้วคนเป็นคิดเป็นภายในหมดสิ อย่างนั้นไอ้คนทุกุจริตมันก็คิดเป็นภายในหรือ ถ้ามันคิดเป็นภายในใหม่ ภายนอกทั้งนั้นนะ เพราะจิตส่งออก

จิตส่งออกคือจิตคิดอารมณ์ จิตเสวยอารมณ์ นี่ส่งออก ความคิดทั้งหมดนี่คือส่งออกหมด ถ้าเรามีความคิด นั่นส่งออก นั่นนอกหมด ความคิดของเราเนี่ยนอกหมดเลย นอกอะไร นอกจิตใจ เพราะมันเกิดจากจิต มันคลายตัวออกมา มันเกิดจากจิต มันส่งออกมาจากจิต มันก็นอกจิต มันนอกจิต นอกจิตคือนอกธรรม ถ้านอกธรรมนะ พอเป็นนอก

ทีนี้พอไปศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเขาบอกว่า เขาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเขาคิดใจ เขาคิดว่ารู้เนื้อ รู้ตัว รู้ลม มีปิติเล็กๆ แล้วเขาคิดอยากจะทำปฏิบัติ เขาก็คิดตั้งประเด็น เขาจะเริ่มพิจารณาของเขา เขาก็ตั้งประเด็นคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เปรียบว่ามีคนถามมีคนถามเรื่องธรรมะแล้วเขาจะตอบอย่างไร เขาก็ไปค้นคว้าในพระไตรปิฎกมาตอบไป เขาตั้งประเด็นถามเอง แล้วก็ตอบเอง เขาตั้งประเด็นถามเอง แล้วตอบเอง พอพิจารณาไปแล้ว ไอ้อโฮ! มันซาบซึ้งๆ

มันซาบซึ่งลิ มันซาบซึ่งเพราะธรรมวินัยนี้ศาสดาของเรา เวลาเราสรรเสริญ พุทธคุณๆ เวลาสรรเสริญคำสอน เราสวดธัมมจักขุ นี่คำสอนพระพุทธเจ้าทั้งนั้นนะ อา ทิตตปริยายสูตร อนัตตลักขณสูตร พระพุทธเจ้าทั้งนั้นนะ พระพุทธเจ้าเป็นคนสอนไว้ คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราไปตรึกในคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พิจารณาอย่างนี้ รู้ความจริงอย่างที่ท่านสอน แล้วจิตของท่าน ธรรมธาตุของท่านในใจของท่าน เป็นพระอรหันต์หลุดพ้นออกไป แล้วท่านก็สั่งสอนไว้เป็นทฤษฎี เป็นกิริยา หลวงตาใช้คำว่า “กิริยา” ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นทฤษฎี เป็นกิริยาทั้งหมด เป็นวิธีการ เป็นวิธีการแสวงหาค้นคว้าเข้าไปสู่จิตของบุคคลที่ปฏิบัติ วิธีการที่จะค้นหาจิตของตัวเอง

ฉะนั้น เราไปตรึก เขาบอกว่า เวลาเขาพิจารณาของเขา เขาก็ตั้งคำถามว่ามีคนถามธรรมะ แล้วเขาก็จะตอบ พอเวลาถามตอบขึ้นมาแล้ว โอ้โฮ! มันซาบซึ่ง มันซาบซึ่ง มันมีความซาบซึ่งมาก

พอมีความซาบซึ่งมาก กรณีอย่างนี้เป็นกรณีปัญญาอบรมสมาธิ เพราะอะไร เพราะจิตเรา ความคิดเป็นภายนอก จิตนี้เป็นภายใน ความรู้สึกนึกคิดอยู่ภายนอกมันตรึกในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เดิมเวลาคนเราเกิดมามีวิชา คือความไม่รู้เนื้อรู้ตัว เวลาคิดมันก็คิดตามใจ ตามอำเภอใจ ความคิดตามใจ

ความคิดตามใจ เห็นไหม ความคิดตามใจมันก็คิดสัญญาอารมณ์ นี่กิเลสมันใช้งาน พอกิเลสมันใช้งาน กิเลสมันใช้งานเรามา คิดสิ่งใดก็กิเลสใช้งาน ที่นี้พอมันมาตรึก ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งประเด็นขึ้นมาว่ามีคนถามธรรมะ แล้วเราก็ค้นคว้าธรรมะนั้นเพื่อจะมาตอบ นี่ถ้าค้นคว้าธรรมะขึ้นมาตอบ ที่นี้เราก็ตริ่เรื่อง ธรรมะไป

ธรรมดาเราคิดตามอำเภอใจ ความคิดธรรมชาติของมัน เราคิดตามอำเภอใจ แต่เราพอมีสติปัญญา เรามาคิดธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม เรา มาคิด คำว่า “เรามาคิด” ส่งออก เรามาคิด นี่นอกจิต

พอเรามาคิด เราก็ใช้ความคิดเรานี่ไง ที่นี้ความคิดมันตริกเรื่องธรรมะไง นี่ไง ที่ว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปสอนพระโมคคัลลานะ พระโมคคัลลานะฟังธรรมต่อจากพระสารีบุตร พระสารีบุตรฟังเทศน์พระอัสสชิมา พระอัสสชิเป็นพระอรหันต์ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะตอนนั้นยังเป็นมาณพ ยังเป็นอุบติสสะ ยังเป็นฆราวาสอยู่ ยังเป็นปุถุชน พอไปฟังเทศน์ของพระอัสสชิ อุบติสสะได้เป็นพระโสดาบัน พอมาบวชแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตั้งให้เป็นพระสารีบุตร

พระสารีบุตรนะ เวลามาพูดให้พระโมคคัลลานะ พระโมคคัลลานะได้ฟังธรรมจากพระสารีบุตรก็ บึง! สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับเป็นธรรมดา พอความคิดมันทำลายตัวมันเอง เป็นพระโสดาบัน แล้วก็มาบวชกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอหิภิกขุบวชมาแล้ว จะให้ภาวนาต่อเนื้อให้ เป็นพระอรหันต์ พระโสดาบันนั่งสัปหงกโง่งง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปด้วยฤทธิ์เลย ให้ตริกในธรรม ให้แหงนหน้าดูดาว ให้เอาน้ำลูบหน้า ถ้างวงนักก็นอนเลยนอนให้หลับไปก่อน แล้วตื่นมาค่อยมาปฏิบัติ

นี่ไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกให้ตริกในธรรมๆ ตริกในธรรมนี่ไง ที่ผู้ถามถามว่า ตั้งประเด็นขึ้นมาว่ามีคนถามปัญหาธรรมะ แล้วเราก็ไปค้นคว้าในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตอบ เห็นใหม่ เราถามเราตอบ เราตริกในธรรมนี่ตริกในธรรม พอตริกในธรรมนี่คือปัญญาอบรมสมาธิ ตริกในธรรม ทำไม่ถึงเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิเพราะจิตของเรายังมีกิเลส มันคิดตามอำเภอใจ

คิดตามอำเภอใจอย่างหนึ่งนะ เวลากิเลสมันยุมันแห่ ไม่ใช่คิดตามอำเภอใจจะคิดตามกิเลสมันสั่ง กิเลสมันชอบอะไร มันยุมันแห่ มันยุมันแห่มันก็คิดอย่างนั้น ทำอย่างนั้น นั่นนะกิเลสมันยุมันแห่ ถ้ากิเลสมันยุมันแห่ คิดตามกิเลส

ที่นี้พอเรามีสติปัญญา มีสติปัญญา เพราะอะไร เพราะว่าเขาอยากประพฤติปฏิบัติ เราเป็นชาวพุทธ เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราอยากจะมีร่องมีรอย เราก็มาตริกในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้ามาตริกในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ปัญญาอบรมสมาธิ แคปัญญาอบรมสมาธิ นี่ปัญญาอบรม

สมาธิ เพราะอะไร เพราะปัญญามันอยู่ข้างนอกอยู่ไง มันนอกจิตอยู่ไง นี่ปัญญาอบรมสมาธิ

ถ้ามันปล่อยๆ ปล่อยก็เป็นอิสระ พุทโธๆๆ จนพุทโธไม่ได้ก็คือมันปล่อย แต่ต้องให้มันปล่อยโดยข้อเท็จจริง ไม่ใช่เราพุทโธเพื่อจะปล่อย

พุทโธนะ ตั้งไว้เลย พุทโธๆ มันจะละเอียดขึ้นเนาะ เพราะเรารู้หมด แล้วเราก็มีทางให้จิตลงเลย พุทโธๆๆ จนหลับไปเลย พอตื่นขึ้นมา โอ้โฮ! สมาธิดีดี แล้วสมาธิเป็นอย่างไร โอ้โฮ! มันว่างหมดเลย มันว่างหมดเลย แต่พูดอะไรไม่ได้ พูดได้แต่ว่างหมดเลยที่ไหนได้ ถ้ามีสติพร้อมนะ มันกรนเลยละ นั่งจนสัปหงกนะ จนกรนจนคร่ำก มันยังไม่รู้ตัว ว่าเป็นสมาธิของมันนะ นี่ไง ถ้ามันเป็นสมาธินะ มันจะเป็นสมาธิ

เราจะบอกว่าสิ่งที่ว่าเป็นสมาธิๆ เขาบอกว่า ถ้าเขาพิจารณาอย่างนี้เข้าใจเป็นความดีของเขา แต่เวลาพอมานั่งเทศน์หลวงพ่อบอกว่าให้พิจารณาผม ขนเล็บ ฟัน หนัง ผมก็ทำตาม แต่มันไม่ดีเลย มันไม่ดีเลย แล้วไปฟังเทศน์หลวงตา หลวงตาก็บอกให้พิจารณาอสุภะอสุภังค์ๆๆ จนกว่ามันจะถึงใจ มันก็ไม่ถึงใจเลย

รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง รสของสติธรรม สติธรรม คนจะรู้ได้ต่อเมื่อคนมีทุกข์มียากมาก แล้วความคิดมันขุ่นมันแสบให้เราทุกข์ยากไปกับมันตลอดเวลาโดยที่ไม่รู้ตัว ถ้ารู้ตัวจะไม่คิดอย่างนั้น

ที่เราเป็นไปอย่างนั้นเพราะกิเลสมันครอบงำจนเราไม่รู้ตัว เราถึงเดินตามเขาต้อยๆ ไป ตามกิเลสที่มันบงการไป แต่วันไหนเราได้สติขึ้นมา วันไหนเราได้ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครูบาอาจารย์คอยเตือนสติเรา แค่ว่าได้สติขึ้นมา ความคิดจะหยุด กึก! เอ๊ะ! เอ๊ะ! เลยนะ เออ! ไข่ขอสติที่ครูบาอาจารย์ท่านแนะนำมันก็เป็นเรื่องหนึ่ง เวลามันเกิดจริงๆ เกิดจากจิต พอสติมันสมบูรณ์ มันจะคิดไปได้อย่างไร

สิ่งที่มันจะคิดได้เพราะสติเป็นปุณฺชน คือว่ามีสติในฐานะของมนุษย์ แต่ไม่มีสติในฐานะของสัตว์ธรรม เพราะสัตว์ธรรมต้องมีสติ พอมีสติ มันยับยั้งความคิด ความคิดจะหยุดเลย นี่ไง รสของธรรม

แม้แต่ทุกข์ยากอยู่อย่างนี้ เวลาเกิดสติมันจะรู้เลย เอ๊ะ! เมื่อก่อนทุกข์ยากมาก คิดแต่เรื่องน้อยเนื้อต่ำใจ ใครพูดอะไรผิดใจ มันฝังอกฝังใจ แล้วก็แผดเผาตัวเอง แล้วก็อ้างว่าคนนั้นว่าเรา

ไอ้คนว่าเรามันไม่รู้เรื่อง มันนอนหลับสบายเลย ไอ้คนว่าเรามันนอนหลับสบาย มันทำงานมันอาบเหงื่อต่างน้ำเลยนะ ไอ้เราจำขี้ปากมันมา มันก็มาเผาอยู่ที่นี่ เเผาเราอยู่ที่นี่ พอสติมันมา ก๊ก!

ไอ้คนพูด ขนาดมันพูดเองมันยังไม่เดือดร้อนเลย ไอ้กิเลสมันเอามาปลุง เอามาเลี้ยง เอามาอุ้มกินอยู่ที่นี่ ไอ้โฮ! มันเดือดร้อนไปหมดเลยนะ พอมันได้สติ ก๊ก! นี่สติจริงๆ เป็นแบบนี้ รสของสติธรรม คนปฏิบัติมันจะรู้เลย ก๊ก! จะหยุดเลยนะ นี่ตัวจริงมันเป็นอย่างนี้ เหมือนเบรค ถ้าเบรคดีๆ รถวิ่งเร็วขนาดไหนก็เบรคได้

แต่ถ้าเบรคมันตาย น้ำมันเบรคมันหมด เบรคอย่างไรก็ไม่อยู่หรือ เบรคก็มีอยู่อย่างนั้นนะ เหยียบไปเถอะ มีแต่ลม ฟืดๆ เบรคไม่อยู่หรือ นี่ไง สติไม่มีใจ ของมันมีอยู่ เบรคก็มีอยู่ อุปรกรณ์มันครบหมด แต่มันรั่ว น้ำมันมันรั่ว เบรคมันตาย มันเสียหาย ใช้อะไรไม่ได้

นี่ก็เหมือนกัน คำว่า “สติ” เราก็ศึกษามาตลอด แต่ใช้กันไม่ได้เลย ใช้กันไม่เป็นเลย มันก็ไม่มีรสไม่มีชาติอะไรเลย พอมันมีสติปั๊บบ มันหยุดหมดเลย พอหยุดหมดเลย เห็นไหม สติธรรม รสของสติธรรม รสของสมาธิ ถ้ารสของสมาธิ ใช้ปัญญาอย่างที่คุณถามถามนี้แหละ ถ้าเราพุทโธนะ พุทโธก็พุทโธได้ แต่เขาบอกว่าเขาจะกำหนดคุณ

คุณก็คุณมชัดๆ ไปอย่างนั้น แล้วการฝึกหัดใช้ปัญญา ปัญญาที่เขาพูดอยู่ที่นี่ว่า เวลาเขาตั้งประเด็นขึ้นมา คำถามของผู้ถามปัญหาธรรมะ แล้วเขาเป็นผู้ตอบ แล้วเขาซาบซึ้งมาก

อันนี้ฝึกหัดใช้ปัญญาได้ ฝึกหัดใช้ปัญญาได้ แต่เขาบอกว่าเวลามาฟังเทศน์ มาฟังเทศน์ให้พิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ให้พิจารณาอสุภะ มันทำแล้วมันไม่ซึ่งใจเลย มันทำแล้วไม่ซึ่งใจ มันไม่ซึ่งใจเพราะมันเป็นสัญญา มันไม่ซึ่งใจเลย

เราไปตลาดสิ เราไปซื้อสินค้าทุกอย่างเลย ซื้อมาแล้วก็ซื้อมา แต่ถ้าเราผลิตเอง แต่ถ้าวันไหนนะ เราผลิตเอง คุณสิ ไปซื้อนะ แกงงูหนึ่ง ซื้อมาก็กินก็จบ แต่ถ้าเราแกงงูขึ้นมาได้ เฮ้ย! เรามีฝีมือนะ เฮ้ย! กูก็แกงงูเป็นนะ แล้วเราแกงงูขึ้นมา เราปรุงแกงงูขึ้นมาหนึ่งหม้อ เฮ้ย! แกงงู แกงก็ได้ ผัดก็ได้ ถ้าเราไปซื้อมาก็ได้

ฉะนั้นบอกว่า สิ่งที่เราใช้ปัญญาๆ อยู่นี่ สิ่งที่ว่าเขาใช้ปัญญา มันเป็นปัญญาใหม่ มันมีโลกีย์ปัญญา โลกุตตรปัญญา ในปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สุขตมยปัญญา ปัญญาการศึกษา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา

ถ้าเกิดภาวนามยปัญญา เวลาจิตมันสงบแล้ว ถ้าจะเกิดภาวนามยปัญญา จิตมันสงบไป จิตสงบ เวลามันเกิดจากจิต นี่ไง สติภายใน สมาธิภายใน ปัญญาภายใน ภายนอกภายในมันอยู่ตรงนี้

ภายนอก ภายใน เราฟังพระพูดบ่อย ฟังแล้ว แหม! มันอึดอัดมากนะ มันเป็นภายใน ภายนอก เขาบอกว่ามันกลับนะ ขนาดที่ว่าอย่างนี้นะ ถ้าภายใน ในผิวหนังใจ เขาบอกเวลากินน้ำลงไป ถ้ามันเย็นๆ อยู่ในกระเพาะนี่เป็นภายใน น้ำไปถึงตรงไหน

ไอ้โฮ! เราฟัง อย่างนั้นตื้นเขินมันก็เป็นภายใน ยิ่งโรงน้ำแข็งยิ่งเป็นภายในใหญ่เลย โรงน้ำแข็ง เครื่องปั่นมันเย็นตลอดเลย มันก็เป็นภายใน มันเป็นภายในได้อย่างไร แค่นอกในมันยังไม่รู้จักเลย

ภายนอกคือความคิดทั้งหมดของเรานี้เป็นภายนอก เกิดความคิดทั้งหมดเป็นภายนอกหมด เพราะจิตมันส่งออกหมด มันคิดออกมา มันคิดออกมานอกจิตหมด ถ้าจิตมันสงบแล้ว จิตสงบแล้วไง นี่ไง นี่นอกจิต ในจิตใจ ความคิดเกิดจากจิต ไม่ใช่จิต มันถึงนอกจิต ความคิดเกิดจากจิต ไม่ใช่จิต ถึงนอกจิต

เวลาสมาธิมันสงบเข้ามาแล้วมันถึงเป็นตัวสมาธิใช่ไหม พอสมาธิไปแล้ว พอเป็นสมาธิแล้ว โอ๊ย! นิพพาน ว่างหมดเลย ทำอะไรไม่ได้เลย เห็นไหม นี่ฤาษีซีไพร ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โลกก็ทำกันอยู่ได้แค่นี้ นี่เรื่องสมาบัติ เรื่องฌานโลกีย์ เขาทำกันได้อย่างนี้ แล้วมันมีคุณวิเศษด้วย คุณวิเศษมันมีปัญญา รู้วาระจิต เห็นเห็นเดินฟ้าต่างๆ เกิดจากกำลังของจิต รู้อดีตชาติ ย้อนอดีตชาติได้ ทุกอย่างได้ แต่ไม่เห็น

ตัวตนของตัวเอง ไม่เห็นสมถกรรมฐาน ไม่เห็นตัวจิต แล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนา คือยกขึ้นสู่ปัญหาในพระพุทธศาสนาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคนสั่งสอน นี่โลกเขาทำกันไม่ได้ มันไม่มี

ถ้ามันมีอยู่แล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ปฏิญาณตนว่าเราตรัสรู้เองโดยชอบ เพราะว่าว่ามันยังไม่มีใจ แต่ทุกคนเกิดมามีจิต ภาวะชี้โพรมีชี้ใหม่ การเกิดของมนุษย์มันมีมาเป็นล้านๆ ปีแล้วชี้ใหม่ คนมันคิดได้ชี้ใหม่ ถ้าคนคิดได้ มันทำได้อย่างนี้หมดแล้ว กำลังของจิตมันมี กำลังของจิตมันมีเป็นธรรมชาติของมันอยู่อย่างนั้น วัฏฏะมันเป็นแบบนี้ไง

ฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอกว่าเรื่องฌานสมาบัติถึงไม่เอา หลวงตาพูดประจำ เรื่องฌานเรื่องฌาน อย่ามาพูดกับเรานะ เพราะหลวงตาท่านบอกว่าศีล สมาธิ ปัญญา สมาธิคือสัมมาสมาธิ ไม่ใช่มีจิตสมาธิด้วย สมาธิมันมีสัมมาและมิจชา ถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิ พอเป็นสัมมาสมาธิ คนที่ไม่มีอำนาจสมาธิมันได้แค่นี้ไง

อย่าว่าแต่คนไม่มีอำนาจสมาธิเลย เวลาคนไม่มีอำนาจสมาธิทำอะไรยังทำไม่ได้เลย ค้นหาใจตัวเองไม่ได้เลย แต่พอเป็นสมาธิแล้ว เพราะคนไม่มีสมาธิ พอเป็นสมาธิมันก็เป็นความมหัศจรรย์ มันก็บอกว่านี่คือนิพพาน

แต่ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ท่านสร้างอำนาจสมาธิมานะ อ้าว! นิพพาน เวลามันออกจากสมาธิมา ทำไมมันยังมีอารมณ์ความรู้สึกเจ็บปวดอยู่อย่างนี้ละ ทำไมมันยังมีโกรธเขาอยู่อย่างนี้ละ ถ้ามันอย่างนี้บ๊ีบ แสดงว่ามันยังไม่ได้แก้กิเลสไป

ฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาเข้าสู่กำหนดกลมหายใจเข้าออก อานาปานสติ เวลาบุพเพนิวาสานุสติญาณไประลึกอดีตชาติ นั่นนอก ขณะระลึกอดีตชาติได้ก็นอก แต่เวลาจุตูปปาตญาณ อนาคตก็นอก อาสวักขยญาณนี่ใน พอในขึ้นมาแล้วนะ พอในขึ้นมามันถึงย้อนกลับเข้ามา

นี่ถ้านอกจิต นอกจิตมันก็เป็นเรื่องหนึ่ง มันถึงไม่ซาบซึ้งใจ ถ้ามันจะซาบซึ้ง ข้างในจิต ในจิต จิตสงบแล้ว พอจิตสงบแล้ว นี่ไง ครูบาอาจารย์ที่ดี เห็นไหม ต้องพยายาม

พยายามใช้อุบายนะ บอกมันตรงๆ ไม่ได้ บอกมันตรงๆ มันเถียงทุกคำ “เหมือนหมด อาจารย์พูดมา ของผมเหมือนกันเลย ทำไมอาจารย์ไม่ยอมรับผม แปลก”

เวลาพูดมานี้เหมือนกันหมดเลย เหมือนเพราะมันจินตนาการไง เหมือนเพราะมันเทียบเคียงไง ไม่ต้องบอกว่าเหมือน ถ้าคำว่า “เหมือน” มันต้องเหมือนที่ผลนี้ ถ้าเหมือน มันต้องเข้ามาได้

ดูสิ เวลาครูบาอาจารย์ท่านสนทนาธรรมกัน ดูสิ เวลาหลวงตาท่านสนทนาธรรมกับอาจารย์สิงห์ทอง ท่านไม่ได้คัดค้านอาจารย์สิงห์ทองเลย นี่ไง ถ้ามันเหมือน เหมือนมันต้องเหมือนที่ผลไง เพราะหลวงตาพูดถึงอาจารย์สิงห์ทองนะ บอกว่าอาจารย์สิงห์ทองพูดผลถูกต้องหมด ถึงขนาดที่ว่ามันไม่ชัดเจน แต่พูดผลถูกต้องหมด นี่ไง เวลาเราพูด เวลาอารมณ์ อารมณ์ที่มันได้ อารมณ์ที่มันไม่ได้

อารมณ์ เห็นไหม ดูสิ เขาบอกนะ เราเป็นนักวิทยาศาสตร์นะ เราต้องเชื่อเหตุเชื่อผล ต้องเชื่อข้อเท็จจริง อย่าไปฟังอารมณ์ของคน อารมณ์มันแปรปรวน อารมณ์มันแปรปรวน

แต่อารมณ์ของธรรม ถ้ามันไม่เคยรู้เคยเห็นอย่างนี้มันเข้าถึงธรรมไม่ได้ ถ้ามันจะเข้าถึงธรรม นี่ไง ที่กลั่นออกจากอริยสัจ อริยสัจมันเป็นอย่างไร ถ้ามันเป็นอย่างไร มันเป็นตามข้อเท็จจริงของเขา นี่พูดถึงว่า ถ้ามันเป็นภายใน ถ้ามันเป็นภายใน เป็นภายใน เป็นภาวนามยปัญญา

ฉะนั้น ภาวนามยปัญญา ทางทฤษฎี เขียนออกไปเป็นทฤษฎีไม่ได้ เวลาหลวงตาท่านพูด พวกพลังจิต ท่านถามเลย สมาธิมันอยู่ที่ตำราหรือ เรียนสมาธิกัน มาขีดมาเขียนกันมันเป็นไปได้ หลวงตาท่านถามประจำ เวลาไปถาม ท่านมาจากสายนี้ เขาบอกว่าเขาไปเรียนพลังจิต

อ้าว! สมาธิมันอยู่ในตำราหรือ สมาธิมันอยู่ในสมุดหรือ สมาธิมันอยู่ที่ปลายปากกาใช่ไหม ปลายปากกาเขียนเอาตามที่ตัวเองจินตนาการอย่างนั้นใช่ไหม ถ้ามันเป็นจริงในใจ มันเขียนออกมาอย่างนั้นไม่ได้ มันทำอย่างนั้นไม่ได้ มันทำอย่างนั้นไม่ได้

แต่ที่คนมันรู้จริงมันต้องมีข้อเท็จจริงใช่ไหม ถ้ามีข้อเท็จจริง เวลาสนทนาธรรมนี้รู้ เวลาพูดออกมาไม่รู้หมดเลย ได้หรือไม่ได้

ฉะนั้น เวลาเราฟังพวกเรานักปฏิบัติ ใ่ว่างๆ ว่างๆ ฟังทุกวันเลย

ว่างๆ มันเป็นสิทธิ์นะ เราเห็นใจ เราเห็นใจ ดุสิ ดุเด็กน้อยสิ เด็กน้อย วุฒิภาวะของมันก็เหมือนเด็ก ผู้ใหญ่ขึ้นมาก็มีความรับผิดชอบมากขึ้น ผู้เฒ่าผู้แก่ก็ผ่านมาเยอะ คนปฏิบัติมันยิ่งกว่าเด็กน้อยอีก เด็กน้อยมันยังมีตัวมีตน ใ้คนที่ปฏิบัติไม่มีหลักเกณฑ์อะไรเลย ว่างๆ ว่างๆ

เรามองอย่างนี้จริงๆ เรามองผู้ที่ปฏิบัติใหม่มีคุณสมบัติน้อยกว่าเด็กน้อย เด็กน้อยมันยังมีรูปมีร่าง เด็กน้อยมันยังเห็นตัวตนมัน...ว่างๆ ว่างๆ มันไม่รับผิดชอบอะไรเลย ไม่มีจุดหมายที่เราจะพูดกันได้เลย เพราะว่าง อ้าว! พูดอะไรมาก็ว่าง ว่าง

แล้วว่างอย่างไรล่ะ

“ไม่รู้”

สมมุติว่าให้พูดได้ไหม

“ได้ค่ะ”

เริ่มมีตัวตนขึ้นมาแล้ว “ได้ค่ะ” ก็นั่นแหละจุดของความรู้สึก แล้วเวลาเป็นสมาธิมันเป็นอย่างไง ถ้ามันเป็นสมาธิแล้ว เราจะบอกว่า ถึงมันจะเป็นสมาธิแล้ว ถ้ามันยกขึ้นสู่วิปัสสนาไม่ได้ มันยกขึ้นไม่ได้มันก็ภาวนาเพื่อบรรเทาทุกข์ไง ถ้าบรรเทาทุกข์ มันก็กลับมาผู้ถามที่ถามครั้งแรกนี้แหละ ถ้าเราภาวนา เราตริกในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อ่านหนังสือครูบาอาจารย์มาแล้วก็เอาเป็นคติธรรม เอามาเป็นข้อวิจย วิเคราะห์วิจยให้จิตมันได้ฝึกหัดออกกำลังกายใจ มันก็เป็นเครื่องอยู่ของจิตดวงนั้น ถ้าจิตดวงนั้นไม่มีอำนาจวาสนาที่จะสามารถภาวนาได้นะ

คำว่า “ภาวนาได้” มันต้องมีอำนาจวาสนา ถ้าไม่มีอำนาจวาสนาใช่ไหม ดุสิ หลวงปู่มั่น ถ้าพระองค์ไหนภาวนาเป็นนะ ท่านจะคอยจ้ำจี้จ้ำไชเลย เหมือนกับว่านักกีฬาที่โค้ชพยายามจะฝึกฝนให้มันมีเทคนิคมากขึ้นๆ ให้มีคุณงามความดีมากขึ้น

แต่ถ้านักกีฬาคนไหนที่ว่ามันทำไม่ได้เลย แล้วมันไม่มีโอกาสที่จะเป็นนักกีฬาได้ เขาก็ให้ฝึกหัดออกกำลังกายไป ฝึกไว้เพื่อโอกาส เขาอาจจะทำได้ อาจจะทำได้ นักปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นแบบนี้ มันทำไม่ได้ ทำอย่างไรละ มันทำไม่ได้แล้วจะทำอย่างไร จะฆ่ามันทิ้งซะไหม ถ้ามันทำไม่ได้มันก็คือทำไม่ได้ แต่มันก็ต้องพยายามของเขา เขาก็ต้องพยายามของเขา ครูบาอาจารย์อย่างน้อยก็ให้โอกาส ให้โอกาสชี้แนวทางให้อยู่แล้ว

ถ้ามันทำไม่ได้มันอยู่ตรงนี้ มันอยู่ที่อำนาจวาสนาของเขา แต่ครูบาอาจารย์ที่ทำงานเป็นแล้วทำงานชี้ได้หมดแหละ ทำงานบอกได้หมดแหละ บอกแล้วเขาทำไม่ได้ ถ้าเขาทำไม่ได้ เราก็ให้กำลังใจนะ เวิร์กของมันเป็นอย่างนี้ กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน อำนาจวาสนาของคนจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน

ฉะนั้น เวลาคนที่จิตใจสูงส่งมันมีอะไรขาดตกบกพร่อง มีอะไรขัดแย้งใจ เขาให้อภัยได้หมด เขาวางได้ แต่ไอ้คนที่ยึดมันถือมัน มีแต่ความผูกโกรธ ไอ้ที่จิตใจอย่างนั้น มันก็จะจมอยู่ตรงนั้นนะ

ถ้าจิตใจของคนนะ มันวางได้ มันวางไว้ ถึงจะดับความรู้สึกไม่ได้หมดก็วางไว้ได้ วางไว้ได้ เราจะได้ก้าวเดินไปข้างหน้าได้ไง วางได้ เราจะได้พัฒนาได้ไง เราจะทำตัวเราให้ดีขึ้น ทำหัวใจเราให้ดีขึ้น ถ้ามันดีขึ้น เห็นไหม นั่นพูดถึงถ้าภาวนาไม่ได้ ถ้ายกขึ้นสู่วิปัสสนาไม่ได้

ถ้ายกขึ้นวิปัสสนาได้ ฉะนั้น เราถึงบอกว่า เขาบอกฟังเทศน์เราทำให้พิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ผมก็ลองแล้ว ตั้งประเด็นอย่างนั้นแล้ว แต่มันไม่ตั้งใจเลย

มันไม่ตั้งใจเลยเพราะกำลังมันยังไม่มี กำลังยังไม่พอ กำลังยังเป็นไปไม่ได้ เวลาครูบาอาจารย์ท่านสนทนาธรรมกันนะ เวลามันซาบซึ้ง ขนาดฟังธรรมมันยังลงใจ มันลงใจ แล้วเวลาเราปฏิบัติไปมันซาบซึ้งใจ มันซาบซึ้งซาบซึ้งนี้เป็นมัจฉิมาปฏิบัติ คือความสมดุล คือโอกาสไป

คือเหมือนการแข่งขันกีฬา เวลาลงไป เกมกีฬาเริ่มขึ้น ตรงนั้นนะมันเป็นการแข่งขัน เวลามันซาบซึ้งๆ นี้ระหว่างกิเลสกับธรรมมันสู้กันแล้ว มันสู้กันในใจเรา เห็นไหม หลวงตาจะพูดบ่อยว่า ระหว่างกิเลสกับธรรม ถ้ากิเลสมันชนะ กิเลสมันชนะซะใหม่ มันก็กิน

แล้วก็นอน วิชากอนแล้วนิน กินแล้วนอน ถ้าธรรมะมันชนะ ธรรมะมันชนะ โอ้ย! มันสู้กัน มันเดินจงกรม นั่งสมาธิ มันมีความสุขมากเลย

ท่านบอกหัวใจระหว่างกิเลสกับธรรมมันสู้กัน นี่ระหว่างกิเลสกับธรรม เวลามันสู้กัน นี่ซาบซึ้งใจ ซาบซึ้งใจคือการชวนชวายเป็น การกระทำในใจ นี่ไง ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนาไหนไม่มีผล ถ้าคนไม่มีการกระทำอย่างนี้ คนไม่ปฏิบัติอย่างนี้เลย มันจะเอามรรคผลมาจากไหน คนไม่กินข้าวมันจะอิ่มได้อย่างไร คนไม่ได้ออกกำลังกายมันบอกมันแข็งแรง เป็นไปไม่ได้

นี่ก็เหมือนกัน แต่เวลาไอ้พวกแฉๆ นะ มันบอกว่า “เออ! ช่างเขาเถอะ ไอ้พวกที่ปฏิบัติอย่างนั้นให้เขาปฏิบัติไปเถอะ เรายานอนกันสบายๆ ดีกว่า” โอ้! เขาพูดกันอย่างนี้นะ เราฟังแล้วนะ เราฟังแล้วมันเศร้า มันเศร้าตรงไหน

มันเศร้าที่ว่า เวลาเขาพูด ไอ้คนที่วิเศษภาวะมันด้อยมันเชื่อ ไอ้คนที่วิเศษภาวะมันอ่อนด้อยมันเชื่อเลย “เออ! จริงเนาะ เขาไม่ต้องลำบากลำบากกันเนาะ เรามาสบายๆ กันดีกว่า”

เราฟังอย่างนี้มาเยอะ อย่างนี้มาเยอะเพราะอะไร เพราะพวกโยมนี่แหละไปประพาศปฏิบัติกันมา ใครมีอะไรก็มาเล่าให้ฟังทั้งนั้นนะ ใครไปโดนหลอกมากี่ซับกี่ซ้อน ใครโดนล้วงกระเป๋าไป ใครไปหมดตัวที่ไหนมา มาเล่าให้ฟังหมดแหละ มันได้ยินมาเยอะ มันถึง อ้อ! เขาคิดกันอย่างนั้น เขากันอย่างนั้นเนาะ ไอ้คนที่เป็นโดนล้วงกระเป๋า มา ยั้งดีนะ ไม่ไปโดนควักหัวใจไป ไปโดนควักหัวใจไปเลย เชื่อเขาหมดหัวใจเลย

เวลามาหาเราถึงได้บอกไป บอกหลวงพ่อบุญอยู่ทำไม

กูพูดอยู่ ประรณนาอย่างเดียวกันนั้นนะ ขอให้ใจอยู่ในหัวอกพวกมึง เอาใจของเอ็งไว้ในหัวอกของพวกเอ็ง หัวใจของเราอย่างน้อยก็ต้องเป็นสิทธิของเราเว้ย ไว้ในหัวอกเรา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนกาลามสูตรนะ อย่าเชื่อ อย่าเชื่อ แม้แต่เราพูด อย่าเชื่อว่าเป็นอาจารย์ของเรา อย่าเชื่อ แต่ให้เราสติปัญญา ถ้ายังมีสติปัญญานะ เอาคำพูดของครูบาอาจารย์ไปวิเคราะห์วิจัย ไปต่อยอด หา

สุดท้ายพอมันปฏิบัติแล้ว อย่างที่ว่าโดนหลอกทั้งนั้นเลย แล้วก็มาฟังหลวงตาที่ท่านเทศน์ ท่านบอกว่า เวลาท่านออกไปจุดธูป เวลาอยู่กับหลวงปู่มัน หลวงปู่มันก็แก้จิตท่าน เวลาท่านออกไปจุดธูป เวลาไม่มีหลวงปู่มัน ก็ไปปรึกษาพระผู้ใหญ่ ครูบา อาจารย์รุ่นใหญ่ เวลาท่านสอนผิด เราเคยอยู่กับหลวงปู่มันมา ท่านเคยอยู่กับหลวงปู่มันมา ท่านก็ฟังออกว่าอะไรถูกอะไรผิด เวลาเขาพูดแกออกข้างทาง ท่านคิดขึ้นมาเลยนะ “จิตมีความรู้อย่างนี้หรือจะมาสอนเรา อาจารย์มีความรู้แค่นี้หรือจะมาสอนเรา” คนที่เขาไม่มีภูมิจิต ภาษาเรานะ เราเรียกว่าสบประมาทเลยละ

แต่ขณะที่เราไม่เป็น เราไปแสวงหาเขา เขาหลอกเรามาเยอะ เพราะตอนนั้นเราไม่มีภูมิจิต เพราะเรามีประสบการณ์อย่างนี้ เราถึงเห็นใจพวกโยมไง ใ้ที่ไปโดนเขาล้วงกระเป๋า ใ้ที่โดนเขาหลอก ใ้ที่โดนเขาคัดหัวใจไป หัวใจทั้งหัวใจให้เขาเอาไปไว้ในตัวของเขา เราบวชใหม่ เราก็เจอปัญหาอย่างนี้ แต่พอภาวนา พอมีจิตเย็นขึ้นมาแล้ว มันถึงไม่เชื่อใจ ฉะนั้น เวลาหลวงตาท่านพูดมันก็ แหม! ซาบซึ้งมาก **ธมฺมสากัจฉา**
เอตมฺมงฺคฺลฺมุตฺตมฺ

ฉะนั้น ถึงว่า นอกจิต ในจิต ใ้อย่างที่พูดครั้งแรก พูดที่บอกว่า เวลาตริกในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันดีไปหมด

มันดีไปหมดทั้งนั้นนะ เพราะมันเป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเป็นความคิด แต่มันไม่ได้แก้กิเลสของเรา เพราะมันธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เราไปซื้อแกงมาถุงหนึ่ง แต่เราแกงไม่เป็นนะ ซื้อแกงมา แกงมันก็อร่อย แม่ค้ามันทำไม่อร่อยก็ขายไม่ได้

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำไมจะไม่ดี สุดยอดอยู่แล้ว แต่เป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันนอกใจ มันไม่ใช่เกิดจากจิต ไม่ใช่เกิดจากเรา ถ้าจะเกิดจากเรา เอ็งจะแกง เอ็งก็ต้องมีเครื่องแกง เอ็งก็ต้องมีกุ่มหอยปูปลา เอ็งก็ต้องมีทุกอย่าง มันถึงจะแกงได้ เอ็งไม่มีอะไร เอ็งจะแกงอะไร อ้าว! ก็คิดว่าแกงไง คิดว่าแกง แต่ไม่ได้แกง มันก็เลยไม่ซาบซึ้งนะสิ

แต่ถ้าเอ็งมีกุ่มหอยปูปลา มีเครื่องแกง มีทุกอย่างพร้อมเลย อ้าว! ก็แกงขึ้นมา ถ้าแกงแล้วมันยังไม่อร่อย ก็ทำครั้งแรกมันจะอร่อยได้อย่างไร แค่นี้เป็นแกงก็พอแล้ว ถึงจะ

กินไม่ได้ ของฉันทำก็ฉันอร่อยก็แล้วกันแหละ แต่ทำบ่อยๆ ครั้ง บ่อยๆ ครั้งเข้า มันก็ชำนาญขึ้น คำว่า “ชำนาญ” ซ้ำๆ ซ้ำๆ ซ้ำอย่างนี้ ซ้ำจนหลับตาทำได้เลย แม่ครัวใหญ่ เขาหลับตาปรุงได้เลย ออกมารสชาติเหมือนกันเปี้ยะ ซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ จนมันสมุจเฉท ปทาน มันถึงจะเป็นความจริงไง

นี่พูดถึงว่า ทำไมมันถึงไม่ซาบซึ้งใจ

ไอ้โฮ! จะให้ซาบซึ้งใจ เป็นวิทยาศาสตร์ไง จะทำอะไรก็ต้องซาบซึ้งใจหมด สิทธิเสมอภาค อ้าว! โยมก็ปฏิบัติได้ พระก็ปฏิบัติได้ ไอ้โฮ! ทุกคนก็สิทธิเสมอภาค ปฏิบัติแล้วก็ต้องเหมือนกันหมด...นี่ไง เขาถึงไม่เข้าใจเรื่องผลของวิญญูะ

พระพุทธเจ้าเข้าใจเรื่องผลของวิญญูะนะ กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน คนหนึ่งทำคุณงามความดี ทำแต่กรรมดีมา เขาก็มีแต่ความคิดดีๆ ของเขา เขาทำอะไรเขาประสบความสำเร็จของเขา คนหนึ่งมีแต่ทำกรรมชั่วมา แล้วเกิดเป็นคนเหมือนกัน แล้วจะให้เหมือนกันได้อย่างไรละ

กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กันนะ กรรมจำแนก กรรมของเอ็ง กรรมของจิตดวงนั้นมันจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน...ใครทำ พระพุทธเจ้าทำหรือ ใครทำให้ ก็จิตมันทำเอง

กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน คนเราสร้างเวรสร้างกรรมมาแตกต่างกัน จะให้รู้เหมือนกัน เป็นเหมือนกัน ไม่มี ไม่มี แต่ถ้าเราเข้าใจอย่างนี้แล้วเราก็ไม่น้อยเนื้อต่ำใจใจ ใครมีความทุกข์ความยาก เราก็ว่าเราสร้างกรรมมาอย่างนี้ เราทำของเราเอง

แต่ในปัจจุบันนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกให้แก้ที่ปัจจุบัน ถ้าปัจจุบันนี้เรามีศรัทธามีความเชื่อในธรรมโอสถ ธรรมโอสถจะไปแก้กิเลส ธรรมโอสถจะแก้จริตนิสัยของเรา เราฝึกหัดตรงนี้ไง เราเอาตรงนี้มาเป็นประโยชน์กับเราไง ในปัจจุบัน เขาแก้ได้ที่ปัจจุบันนี้ อดีตอนาคตแก้ไม่ได้ แก้ที่ปัจจุบันนี้ ปัจจุบันคือสติปัญญา มีสติมีปัญญา มีการค้นคว้า มีการไขว่คว้า แล้วมีการกระทำ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอกพระอานนท์ไว้ “อานนท์ บอกนะ บอกบริษัท ๔ นะ ให้ปฏิบัติบูชาเราเถิด” การปฏิบัติบูชาคือการแก้ไขดัดแปลง การปฏิบัติบูชาไว้ “ให้ปฏิบัติบูชาเราเถิด อย่าบูชาด้วยอามิสเลย” ของที่เป็นอามิส สิ่งที่เสียหายเป็นอามิส เป็นอามิสมันได้บุญกุศลเพราะการเสียสละ แต่การปฏิบัติเป็นการดัดแปลง การแก้ไข การต่อสู้กันระหว่างกิเลสกับธรรมนี้ “ให้ปฏิบัติบูชาเราเถิด” แล้วมันจะได้ สัจจะความจริง ได้ความจริงขึ้นมาไหม มันถึงจะเป็นนอกเป็นใน เห็นนอกเห็นในโดย ชั่วแท้จจริงใจ

ฉะนั้น ไม่เห็นว่านอกในจิต นอกจิตในจิต มันก็ต้องเหมือนกันสิ อ้าว! คิดเหมือนกันนะ คิดถึงธรรมะของพระพุทธเจ้ามันซาบซึ้ง คิดถึงหลวงพ่อก็ไม่เอาไหนเลย

ก็เรามันหยาบขนาดนี้ มันจะไปเอาไหนตรงไหนล่ะ แต่ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา ในใจนะ นั่นรสของธรรม รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง เอวัง